

Sodišče: Višje sodišče v Ljubljani

Oddelek: Gospodarski oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSLJ:2022:I.CPG.235.2022

Evidenčna številka: VSL00059956

Datum odločbe: 04.10.2022

Senat, sodnik posameznik: Irena Dovnik (preds.), Mateja Levstek (poroč.), Andreja Strmčnik Izak

Področje: OBLIGACIJSKO PRAVO - POGODBENO PRAVO - PRAVO DRUŽB

Institut: posojilo - zastaranje - zadržanje zastaranja - povezani družbi - odškodninska odgovornost uprave - nepremagljive ovire - osebne okoliščine - začetek stečajnega postopka - sodno uveljavljenje zahtevka - načelo vestnosti in poštenja - dolžnost izpolnitve obveznosti

Zveza: OZ člen 5, 9, 360. ZGD-1 člen 263, 264

Jedro

V obravnavani zadevi gre za posojilo med dvema gospodarskima družbama, ki pa sta povezani tako, kot je sicer običajno za družinske člane. Od osebe, ki je edini družbenik in zakoniti zastopnik obeh pogodbenih strank, pri tem pa pravna oseba svojo voljo izraža oziroma svoja dejanja opravlja le preko zakonitega zastopnika, zaradi osebnih okoliščin ni pričakovati, da bo učinkovito, tudi prek sodišča, uveljavila svojo terjatev do tako povezane druge pravne osebe. Situacija je enaka kot v primeru 263. in 264. člena ZGD-1, ko obstoj odškodninske odgovornosti uprave oziroma poslovodje z ugotovitvijo škode lahko ugotovi šele nova uprava (oziroma novi poslovodja), ki šele takrat lahko učinkovito uveljavi povračilo škode od prejšnje uprave, s čimer zastaranje šele lahko začne teči.

So obstajali razlogi za zadržanje zastaranja, in to vse do začetka stečajnega postopka. Res ne OZ ne ZGD-1 v tistem času nista določala zadržanja zastaranja konkretno za primer, kot je obravnavani. Zato je tudi po oceni višjega sodišča primerna uporaba generalne klavzule iz 360. člena OZ o obstoju nepremagljivih ovir za sodno zahtevo za izpolnitev obveznosti, pri čemer so nepremagljive ovire lahko subjektivne (kot v obravnavani zadevi) ali objektivne narave. Kakršnakoli drugačna uporaba oziroma razlaga zakonskih določb bi bila v nasprotju z namenom instituta zastaranja, pa tudi z načelom vestnosti in poštenja iz 5. člena OZ ter načelom dolžnosti izpolnitve obveznosti iz 9. člena OZ.

Izrek

I. Pritožba se zavrne in se izpodbijana sodba potrdi.

II. Tožena stranka sama nosi svoje stroške pritožbenega postopka in je dolžna v 15 dneh povrniti tožeči

stranki njene stroške pritožbenega postopka v znesku 373,32 EUR, v primeru zamude z zakonskimi zamudnimi obrestmi od 16. dne po prejemu te sodbe dalje.

Obrazložitev

1. Z izpodbijano sodbo je sodišče prve stopnje (I.) toženi stranko naložilo v 15 dneh plačati tožeči stranki 7.103,84 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi od 30.7.2020 do plačila, (II.) zavrnilo zahtevek za plačilo zakonskih zamudnih obresti od 3.1.20217 (*verjetno pomotoma in je pravilen datum od 3.1.2017, kot izhaja iz 2. točke obrazložitve izpodbijane sodbe*) do 29.7.2020 ter (III.) toženi stranki naložilo v plačilo stroške tožeče stranke v višini 900,37 EUR, po preteku izpolnitvenega roka pa z zakonskimi zamudnimi obrestmi.

2. Zoper I. in III. točko izreka sodbe se je pravočasno pritožila tožena stranka iz vseh pritožbenih razlogov (prvi odstavek 338. člena Zakona o pravnem postopku – ZPP) in predlagala, naj višje sodišče izpodbijano sodbo spremeni in zahtevek zavrne, podrejeno pa razveljavi. Priglasila je tudi pritožbene stroške.

3. Tožeča stranka je na pritožbo odgovorila in predlagala, naj jo višje sodišče zavrne in potrdi izpodbijano sodbo, pri čemer je priglasila tudi stroške odgovora na pritožbo.

4. Pritožba ni utemeljena.

Razlogi izpodbijane sodbe

5. Sodišče prve stopnje je pri odločitvi upoštevalo dejstva, ki niso bila sporna: da je bil A. A. 100 % lastnik (oziroma edini družbenik) in zakoniti zastopnik obeh pravnih strank do začetka stečajnega postopka nad tožnico, da je tožnica toženki nakazala posojilo, in sicer 25.8.2014 v višini 3.000,00 EUR in 14.10.2014 v višini 4.000,00 EUR, pri čemer posojilo ni bilo vrnjeno. Sporna je bila zapadlost posojila in zastaranje. Tožnici začasnega zastopnika ni bilo mogoče postaviti, ker je imela le enega družbenika. Ocenilo je, da je obstajala nepremagljiva ovira v smislu 360. člena Obligacijskega zakonika – OZ, saj tožnik ni mogel sodno zahtevati izpolnitve obveznosti. Navedlo je, da gre za tako situacijo, kot jo je sodna praksa sprejela v primeru ugotavljanja odgovornosti zakonitih zastopnikov, ko po prevzemu novi zakoniti zastopniki prevzamejo funkcijo in ugotovijo nezakonita ravnanja prejšnjih zakonitih zastopnikov po šestem in sedmem odstavku 515. člena v zvezi z 263. in 264. členom Zakona o gospodarskih družbah – ZGD-1. Zaradi zadržanja zastaranja do začetka stečajnega postopka in nato še nadaljnjega zadržanja zastaranja za dodatno leto v skladu z 249. členom Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju – ZFPPIPP, pri čemer se je stečajni postopek nad tožnico začel 14.12.2018, tožba pa je bila vložena 30.7.2020, zahtevek ni zastaral. Sodišče prve stopnje je tudi preračunalo zakonske zamudne obresti od zapadlosti posojil do 1.1.2017 in ugotovilo, da te znašajo več, kot znaša kapitalizirana glavnica, ki jo vtožuje tožnica, na podlagi 381. člena OZ pa je nadaljnje obresti priznalo od vložitve tožbe dalje.

Pritožbeni razlogi

6. Toženka v pritožbi nasprotuje uporabi šestega in sedmega odstavka 515. člena v zvezi z 263. in 264. členom ZGD-1, saj te določbe ne dajejo podlage za odškodninsko odgovornost toženke, temveč za

odgovornost poslovodje; tako toženka niti ni pasivno legitimirana, poslovodja je bil A. A.. Toženka je samostojna gospodarska družba, sama odgovarja za izvajanje svoje poslovne dejavnosti in njene odškodninske odgovornosti sodišče prve stopnje sploh ni ugotavljalo, prav tako ne posameznih njenih elementov in je sodišče prve stopnje odločilo povsem izven okvirov trditvene podlage, na katero je vezano. Nadalje še navaja, da ni izhajalo iz določb o posojilni pogodbi po 569. členu OZ; datum izplačila posojil ni sporen, rok vračila je bil en mesec, sodišče prve stopnje pa je neutemeljeno zavrnilo zaslišanje A. A. in B. B. v zvezi s posojilom in njegovo zapadlostjo, zaslišalo je le C. C., ki je potrdil navedbe toženke o kratkoročnem enomesečnem posojilu. Toženka trdi, da je neutemeljen zaključek sodišča prve stopnje, da je prišlo do zadržanja zastaranja do začetka stečajnega postopka nad tožnico v skladu s 360. členom OZ in je to v nasprotju s temeljnim načelom *pacta sunt servanda*. Posojili naj bi se zapirali s poboti, vendar zaradi pomanjkanja sredstev na strani toženke do tega ni prišlo. Posledic tožničnih odločitev, ki bi lahko izterjala svojo terjatev, ni dolžna nositi tožena stranka. Ob stališču sodišča prve stopnje do zastaranja sploh nikoli ne bi prišlo, če ne bi bilo stečaja nad tožnico. Zastaranje je začelo teči prvi dan po zapadlosti posojil – 27.9.2014 oziroma 16.11.2014, terjatvi pa sta zastarali v treh letih po 349. členu OZ, torej več kot eno leto pred začetkom stečajnega postopka. Po pritožbenih trditvah naj bi sodišče prve stopnje ravnalo v nasprotju z razpravnim načelom, saj je ugotavljalo dejstva (obstoj stečaja), ki jih stranki nista zatrjevali, tožnica pa je zatrjevala datum zapadlosti posojil 3.1.2017. Prav tako sodišče prve stopnje ni navedlo sodne prakse, ki jo zatrjuje, vsekakor pa ta ne more biti uporabna, saj se ne ugotavlja odgovornost zakonitega zastopnika A. A.

Razlogi iz odgovora na pritožbo

7. Tožnica nasprotuje pritožbenim navedbam. Po njenih trditvah je sodišče prve stopnje določbe 263. in 264. člena ZGD-1 citiralo zgolj kot primer, kdaj nastopi zadržanje zastaranja in je na mestu uporaba 360. člena OZ. Posojila niso bila vrnjena in tudi do pobota ni prišlo. Prav tako trdi, da ni jasno, kaj bi A. A. in B. B. izpovedala, kar bi rezultiralo v drugače ugotovljenem dejanskem stanju. Ravno zaradi začetka stečajnega postopka nad tožnico je nastopil pravni interes, da se dolg izterja v korist vseh upnikov; če bi bili obe družbi plačeviti, se vprašanje zastaranja sploh ne bi postavilo. Navaja še, da je že v tožbi navedla, da se je nad tožnico 24.12.2018 začel stečajni postopek, kar je privedlo do eno letnega zadržanja zastaranja, kar izhaja tudi iz že takrat predloženega zgodovinskega izpiska iz sodnega registra.

Razlogi za odločitev

8. Višje sodišče se strinja s sodiščem prve stopnje, da A. A. in B. B. ni bilo potrebno zaslišati. Bistvena dejstva namreč niso bila sporna – da sta bili posojili dani v letu 2014, da je šlo za eno mesečni rok vračila, da je bil A. A. edini družbenik pravnih strank in njun zakoniti zastopnik ter da nobeno od posojil ni bilo vrnjeno.

9. Dr. M. Juhart v E-komentarju Obligacijskega zakonika (Tax-Fin-Lex) pri 360. členu OZ zapiše: "Namen instituta zastaranja je pritisk na upnika, da naj preveč ne odlašaja z vložitvijo zahteve za pravno varstvo. Lahko pa se zgodi, da v času teka zastaralnega roka pride do dogodkov, zaradi katerih upnik iz opravičenih razlogov ne more zahtevati pravnega varstva oziroma je uveljavljanje zelo oteženo. Takšne razloge zakon obravnava kot vzroke za **zadržanje** zastaranja. Vzroki za zadržanje zastaranja so različni. Nanašajo se lahko na osebne lastnosti ali položaj upnika ali na nedelovanje sodišča."

10. Dr. V. Kranjc v delu Obligacijski zakonik (OZ) (splošni del) s komentarjem (GV Založba, 2003) na strani 495 pri komentiranju 358. člena OZ zapiše: "Kadar upnik ima pravico zahtevati izpolnitev

obveznosti, toda te pravice ne uveljavlja, njegova pravica s potekom določenega časa preneha. Institut zastaranja je uveden zaradi pasivnosti upnika. V nasprotju z razlogi za uvedbo zastaranja bi bilo, če bi zastaralni rok tekel tudi takrat, ko upnik svoje pravice ne uveljavlja zaradi posebnih razlogov. Dejansko je posledica ista, toda v določenih okoliščinah je upnikova pasivnost opravičljiva. Zato je v okviru pravil o zastaranju uveden poseben institut – zadržanje zastaranja.

Zadržanje zastaranja je določeno zaradi posebnih odnosov med upnikom in dolžnikom (358. člen, 2. točka prvega odstavka 359. člena), varstva pravic določenih oseb (362. in 363. člen) in zaradi objektivnih ovir pri uveljavljanju pravic (1. točka 359. člena, 360. člen)."

11. Pritožbeno stališče, da bi sodišče prve stopnje moralo navesti sodno prakso v zvezi z uporabo 263. in 264. člena ZGD-1, na katero se le pavšalno sklicuje, je sicer pravilno. Višje sodišče pa ugotavlja, da iz sodbe VSL I Cpg 1461/2013 z dne 30.9.2015 izhaja, da je nova uprava zvedela za škodo (oziroma bi zanj ob ustrezni skrbnosti morala zvedeti) z nastopom funkcije, zato je takrat začelo teči zastaranje terjatve iz odškodninske odgovornosti uprave. Ena sodna odločba res še ne pomeni ustaljene sodne prakse, vendar pa lahko tudi le ena odločba prepriča s svojimi argumenti.

12. V obravnavani zadevi gre za posojilo med dvema gospodarskima družbama, ki pa sta povezani tako, kot je sicer običajno za družinske člane, glede katerih je zadržanje zastaranja določeno v 358. členu OZ. Od osebe, ki je edini družbenik in zakoniti zastopnik obeh pogodbenih strank, pri tem pa pravna oseba svojo voljo izraža oziroma svoja dejanja opravlja le preko zakonitega zastopnika, zaradi osebnih okoliščin ni pričakovati, da bo učinkovito, tudi prek sodišča, uveljavila svojo terjatev do tako povezane druge pravne osebe. Situacija je enaka kot v primeru 263. in 264. člena ZGD-1, ko obstoj odškodninske odgovornosti uprave oziroma poslovodje z ugotovitvijo škode lahko ugotovi šele nova uprava (oziroma novi poslovodja), ki šele takrat lahko učinkovito uveljavi povračilo škode od prejšnje uprave, s čimer zastaranje šele lahko začne teči. Zato bi bilo nepošteno in v nasprotju z namenom instituta zastaranja, da bi se sporni posojili obravnavalo kot terjatvi iz gospodarskih pogodb, ki bi zastarali v tri letnem zastaralnem roku od zapadlosti kredita, ne da bi se upoštevalo osebno povezanost obeh gospodarskih družb.

13. Zaradi začetka stečajnega postopka nad tožnico, kar je tožnica zatrjevala že v tožbi in je sodišče prve stopnje to dejstvo moralo upoštevati, je namesto A. A. zakoniti zastopnik tožnice postal stečajni upravitelj, ki je šele lahko ugotovil obstoj vtoževane terjatve in je šele lahko učinkovito uveljavil to terjatev do tožene stranke. Res ne gre za odškodninsko terjatev in je sodišče prve stopnje tudi ni upoštevalo kot take. Samo zato pa še ni neprimerno upoštevanje stališča o zadržanju zastaranja zaradi osebnih razlogov in s tem nemožnosti uveljavitve terjatve.

14. Glede na navedeno se višje sodišče strinja s stališčem sodišča prve stopnje, da so obstajali razlogi za zadržanje zastaranja, in to vse do začetka stečajnega postopka. Res ne OZ ne ZGD-1 v tistem času nista določala zadržanja zastaranja konkretno za primer, kot je obravnavani. Zato je tudi po oceni višjega sodišča primerna uporaba generalne klavzule iz 360. člena OZ o obstoju nepremagljivih ovir za sodno zahtevo za izpolnitev obveznosti, pri čemer so nepremagljive ovire lahko subjektivne (kot v obravnavani zadevi) ali objektivne narave (tako tudi dr. V. Kranjc v drugo navedenem delu, pri komentarju 360. člena OZ, stran 497). Kakršnakoli drugačna uporaba oziroma razlaga zakonskih določb bi bila v nasprotju z namenom instituta zastaranja, pa tudi z načelom vestnosti in poštenja iz 5. člena OZ ter načelom dolžnosti izpolnitve obveznosti iz 9. člena OZ.

15. Izpodbijana sodba je tako pravilna, zato je višje sodišče, ki tudi ni našlo kršitev, na katere pazi po

uradni dolžnosti (drugi odstavek 350. člena ZPP), neutemeljeno pritožbo zavrnilo in potrdilo izpodbijano sodbo (353. člen ZPP).

16. Izreku o pravnih stroških je tožena stranka ugovarjala le v posledici zatrjevane nepravilnosti sodbe. Višje sodišče je v zvezi s tem zato opravilo le uraden preizkus pravilnosti izreka o stroških in nepravilnosti ni našlo, zato je pritožba neutemeljena tudi v tem delu.

17. Ker tožena stranka s pritožbo ni uspela, bo morala na podlagi 154. člena v zvezi z 165. členom ZPP sama nositi svoje stroške pritožbenega postopka. Na podlagi istih določil ZPP v zvezi s 155. členom ZPP pa bo morala toženi stranki povrniti njene stroške odgovora na pritožbo, ki jih je višje sodišče odmerilo po specificiranem stroškovniku.

Datum zadnje spremembe: 06.12.2022